

Granskningsutlåtande

Detaljplan för del av fastigheten Norra Djurgården 1:1, Uggleviksreservoaren, i stadsdelen Norra Djurgården i Stockholm Dp 2020-02200

Innehåll

Sammanfattning	1
Bakgrund	2
Förslagets syfte och huvuddrag	2
Granskning	3
Synpunkter inkomna under granskning.....	3
Remissinstanser	3
Övriga remissinstanser.....	6
Sakägare enligt fastighetsförteckningen	6
Övriga.....	6
Synpunkter inkomna under samråd och granskning som ej tillgodosetts	7
Stadsbyggnadskontorets ställningstagande.....	7
Stadsbyggnadskontorets sammanvägda ställningstagande.....	10

Sammanfattning

Planen syftar till att möjliggöra ett uppförande av en ny vattenreservoar inom Uggleviken för att därigenom säkra Stockholms dricksvattenförsörjning.

Planförslaget ställdes ut för granskning under perioden 18 maj – 14 juni 2022. Under granskningen har 17 stycken yttranden inkommit var av 9 stycken inte hade någon erinran.

Länsstyrelsen tillstyrker planförslaget men framför synpunkter vad gäller dagvatten. De kulturvårdande remissinstanserna avstyrker rivning av den befintliga vattenreservoaren. Ett flertal som framför synpunkter menar att förslaget med placering inom nationalstadsparken och riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården inte är förenligt med gällande lagstiftning. De önskar därför att en ny vattenreservoar uppförs på annan plats och att befintlig reservoar bevaras.

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

Stadsbyggnadskontorets bedömning är att förslaget är förenligt med lagstiftningen för nationalstadsparken då anläggningen är att betrakta som en redan etablerad verksamhet inom parken.

Planförslaget innebär en omsorgsfull gestaltning som anpassats till nationalstadsparkens mycket höga natur- och kulturvärden liksom riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården och bedöms inte utgöra påtaglig skada på riksintressena.

Inkomna synpunkter föranleder en komplettering av planbeskrivningen vad gäller dagvatten. Ändringen utgör mindre justeringar och innebär inte en väsentlig ändring av planförslaget. Kontoret föreslår att stadsbyggnadsnämnden godkänner förslaget till detaljplan och att förslaget överlämnas till kommunfullmäktige för antagande.

Bakgrund

Förslagets syfte och huvuddrag

Huvudsyftet med detaljplanen är att möjliggöra uppförande av en ny vattenreservoar inom Uggleviken för att därigenom säkra Stockholms dricksvattenförsörjning.

Byggnaden kommer att utgöra ett nytt landmärke i stadssiluetten och ansluter därmed till en tradition där kommunaltekniska anläggningar tillåts manifesteras sig i siluetten. Det ställer krav på att den nya vattenreservoaren utformas med en medveten och omsorgsfull arkitektonisk gestaltning. Syftet är att den nya vattenreservoaren ska anpassas till platsens mycket höga kultur- och naturvärden.

Den nya vattenreservoaren uppförs i en riktninglös volym med fem hörn, en pentagon. Byggnadens fem sidor utförs konkava och hörnen accentueras med en förhöjning vilket innebär att dess avslut tecknar sig som en krona i stadens siluett. Pentagonformen exponerar flera fasader och bryter ned skalan. De konkava fasaderna reflekterar ljuset och skapar ett spel mellan ljus och skugga på byggnaden.

Ambitionen är att förankra byggnaden i parklandskapet på Djurgården. Vattencisternen vilar på ett mittorn och en högest pelarsal. Pelarsalen monumentaliserar anläggningen och anspelar på det antika rundtemplet. Byggnaden samspelar med den omkringliggande naturen genom de många pelarna som utgör en suggestiv skog i skogen.

Vattenreservoaren är ett skyddsobjekt och omgärdas av ett staket som utformats i samklang med byggnadens arkitektur och den känsliga platsens värden.

Utanför planområdet anläggs en ny angöringsväg samt en serviceyta närmast byggnaden. Dessa ska utföras i ett genomsläppligt material och i huvudsak vara vegetationsbeklädda. Syftet är att ytorna ska integreras med det omgivande parklandskapet.

Efter färdigställandet av den nya vattenreservoaren kommer den äldre vattenreservoaren rivs och platsen återställas till naturmark. Syftet är att ersätta den naturmark som tas i anspråk av den nya vattenreservoaren.

Granskning

Aktuell detaljplan ställdes ut för granskning under perioden 18 maj – 14 juni 2022. Information skickades ut enligt sändlista till remissinstanser, berörda sakägare enligt fastighetsförteckningen samt andra intressenter som under samrådet skriftligen framfört synpunkter. Övriga informerades genom annons i Dagens Nyheter och SvD den 18 maj 2022 samt i Mitt i Östermalm den 21 maj 2022. Planförslaget visades i Tekniska Nämndhuset samt på stadsbyggnadskontorets hemsida, start.stockholm/detaljplaner.

Synpunkter inkomna under granskning

Nedan redovisas en sammanfattning av de synpunkter som inkom under granskningen. För yttrandena i sin helhet hänvisas till planakten för projektet, dnr: 2020-02200.

Remissinstanser

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen bedömer utifrån ingripandegrunderna i 11 kap. 10 § PBL att kommunen inte har visat att planförslaget uppfyller krav avseende frågor som rör miljö kvalitetsnormer för vatten.

Länsstyrelsen lämnar även rådgivande synpunkter kopplade till riksintresse för kulturmiljövården eftersom planområdet efter samrådet utökats till att även innefatta området där den nuvarande reservoaren är belägen.

Ingripandegrunder enligt 11 kap. 10 § PBL

Miljö kvalitetsnormer för vatten

Från och med den 22 december 2021 gäller nya föreskrifter om kvalitetskrav för vattenförekomster varför uppgifterna om ekologisk status, kemisk status och miljö kvalitetsnormer (MKN) i planhandlingarna är inaktuella. En skillnad mot tidigare är att miljö kvalitetsnormen nu kan skilja sig åt mellan olika kvalitetsfaktorer och påverkanstryck för samma vattenförekomst.

Som kommunen beskriver har recipienten otillfredsställande ekologisk status, mycket på grund av att vattenförekomsten påverkas av en hamnanläggning. Hamnanläggningen ingår i kvalitetsfaktorn fysisk påverkan, som fått ett undantag från kvalitetsnormen att nå god ekologisk status. Det mindre stränga kravet är dock enbart kopplat till fysisk påverkan av hamnanläggningen och de andra kvalitetsfaktorerna, till exempel näringsämnen som också ingår i ekologisk status, måste fortfarande uppnå kvalitetsnormen. All fysisk påverkan ska trots det mindre stränga kravet åtgärdas så långt det är möjligt och rimligt. Kommunen behöver visa hur planen påverkar möjligheten att följa samtliga miljökvalitetsnormer för berörd vattenförekomst.

Planen har efter samrådet utvidgats till att omfatta både den föreslagna nya reservoaren och den befintliga, som avses rivas och ersättas av parkmark. Kommunen har tagit fram en dagvattenutredning som väl beskriver problematiken i området. Dagvattenhanteringen är dock inte i tillräcklig omfattning redovisad i planbeskrivningen som därför behöver kompletteras. Enligt dagvattenutredningen behöver en överenskommelse med markförvaltaren träffas om att avsätta tillräcklig mark för dagvattenåtgärder i anslutning till planområdet. För att säkerställa att denna lösning genomförs behöver avtalet vara på plats innan planen antas.

En föreslagen lösning för rening av dagvatten utanför planområdet är makadamdiken. Enligt Stockholm stads åtgärdsnivå för dagvattenhantering gäller för ny och större ombyggnation att dagvattensystemet ska ha en mer långtgående rening än sedimentation så att även lösta föroreningar kan avskiljas. Makadammagasin renar inte mer än sedimentation. Denna föreslagna lösning behöver därför ersättas eller kompletteras med effektivare reningsanläggningar som säkerställs genom avtal eller beslut.

Råd om tillämpning av 2 kap. PBL

Riksintresse för kulturmiljövården

Planområdet ligger inom riksintresset för kulturmiljövården, Stockholms innerstad med Djurgården. Länsstyrelsen yttrade sig i samrådet inte om rivningen av den befintliga Uggleviksreservoaren, eftersom densamma då inte ingick i planområdet. I granskningsskedet har planen reviderats så att även den befintliga reservoaren ingår. Länsstyrelsen yttrar sig därför nu om den samlade påverkan som en rivning samt uppförande av ny anläggning får på riksintresset.

Länsstyrelsen bedömer att följande uttryck är relevanta för bedömningen av påverkan på riksintresset. *Det moderna välfärds-samhället och dess stadsbyggande, stadssiluetten, anpassningen till naturen, viktiga vyer, och kommunaltekniska anläggningar.*

Länsstyrelsen bedömer att planförslaget inte innebär påtaglig skada på relevanta uttryck för riksintresset och skälen till detta är följande.

Reservoaren återfinns inom Djurgårdens rekreationslandskap, med direkt närhet till den traditionella dricksvattenskällan Ugglevikskällan. Reservoaren utgör också en kommunalteknisk anläggning med både ett stort samhällshistoriskt och arkitekturhistoriskt värde. I riksintresset är kommunaltekniska anläggningar ett uttryck, men då som en del av 1800-talets stadsbyggande. Länsstyrelsen bedömer att reservoaren visserligen berättar om en kontinuitet in i det moderna välfärdssamhället när det gäller offentliga åtaganden. Däremot är den inte en sådan kommunalteknisk anläggning där en rivning innebär påtaglig skada på riksintresset. Länsstyrelsen bedömer att andra anläggningar inom riksintresset väl belyser denna del av samhällshistorien och att uttrycket därför förblir läsbart även vid en rivning.

Länsstyrelsen bedömer, liksom i samrådet, att uppförandet av den nya reservoaren inte innebär påtaglig skada på riksintresset. Den blir till viss del synlig med bärighet på riksintresset från Skansberget och Klevgränd, men det visuella anspråket blir begränsat. Påverkan på Djurgårdens rekreationslandskap och stadssiluetten är begränsad och för uttrycket relevanta egenskaper förblir intakta.

Trafikförvaltningen (Region Stockholm)
Trafikförvaltningen har inget att erinra.

Trafikverket
Trafikverket har inget att erinra.

Swedavia
Swedavia har inget att erinra.

Lantmäterimyndigheten
Lantmäteriet har inget att erinra.

Miljö-och hälsoskyddsnämnden
Miljö-och hälsoskyddsnämnden har inget att erinra.

Kulturstrategiska staben
Kulturstrategiska staben avstyrker fortsatt rivning av Paul Hedqvists vattenreservoar.

Rådet till skydd för Stockholms skönhet
Skönhetsrådet tillstyrker förslag till detaljplan men anser att

byggnadens gestaltning i den övre delen bör ges en enklare avslutning.

Övriga remissinstanser

Ellevio

Ellevio har inget att erinra.

Stockholm Exergi

Stockholm Exergi har inget att erinra.

Hyresgästföreningen Östermalm

Hyresgästföreningen Östermalm anser att behovet av nybyggnation som ersätter den nuvarande Uggleviksreservoaren är angeläget.

Miljöhänsynen i planen bedöms vara särskilt viktig. Hyresgästföreningen Östermalm har inte några synpunkter i övrigt.

Sakägare enligt fastighetsförteckningen

Statens Fastighetsverk (SVF)

Statens Fastighetsverket har inget att erinra.

Övriga

Svenska Turistföreningen Stockholms Lokalavdelning (STF)

Svenska Turistföreningen Stockholms Lokalavdelning förordar i första hand att reservoaren flyttas till de gamla gasklockorna i Hjorthagen. Går det inte att flytta reservoaren så anser STF att det behövs en mycket omsorgsfull utformning, färgsättning, m.m. för att få det nya vattentornet att smälta in i den känsliga omgivningen. Dessutom krävs att gamla reservoaren rivs och att marken återställs. Detta ska säkras med planbestämmelser.

Förbundet för Ekoparken (FFE)

Förbundet för Ekoparken avstyrker detaljplaneförslaget i sin helhet. FFE anser att inget har förändrats i sak varför de hänvisar till sitt samrådsyttrande från september 2021. Till sitt yttrande bilägger FFE ett expertyttrande från Anders Wörman professor på KTH.

FFE anser fortfarande att lokaliseringsutredningen är starkt missvisande. De menar vidare att genomförande av planförslaget kan innebära att lagen om nationalstadsparken sätts ur spel. FFE anser att detaljplaneförslaget strider mot 4 kap. 7 § MB - Lagen om nationalstadsparken – och mot plan- och bygglagens föreskrifter om utförlig beredning och förutsättningslösa samråd.

FFE anser att Stockholm Vatten och Avfall låst sig vid lokaliseringen i Uggleviken och inte vill ta in nya fakta. Det har fått till följd att alternativa lokaliseringar blivit ofullständigt utredda,

miljökonsekvenser absurda och beräkningar av teknik och kostnader ofullständiga, missvisande och sannolikt felaktiga. FFE framför vidare att staden genom släppa fram flera projekt inom Nationalstadsparken skadar parkens värden och fortlöpande underminerar lagstiftningen.

Djurgården-Lilla Värtans miljöskyddsförening (DLV)
Djurgården-Lilla Värtans Miljöskyddsförening avstyrker detaljplaneförslaget och menar att det inte är förenligt med lagen om skydd av Nationalstadsparken. DLV förordar ett nytt vattentorn i Loudden, i en så kallad ”svampform”. En sådan placering med dess ledningsdragningar menar DLV troligtvis inte ger någon negativ påverkan på riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården då hela området kommer omvandlas med hög bebyggelse.

Samfundet S:t Erik

Samfundet S:t Erik avstyrker bestämt förslaget i sin helhet. Samfundet motsätter sig starkt en rivning av den befintliga Uggleviksreservoaren. Vidare anser samfundet att planförslaget är oförenligt med framförallt Nationalstadsparkens föreskrifter, men också med kulturmiljövårdens riksintresse och intentionerna i PBL.

JH

JH har invändningar mot den föreslagna utformningen av den nya reservoaren. JH föreslår att den nya reservoaren ges en konvex form, helst fyrkantig som den gamla eller cylindrisk, för att utnyttja mindre markyta och göra dess siluett mindre. Vidare föreslår JH att fasaden ges en gul färg för att anknyta till utseendet på den äldre reservoaren och bättre passa in i stadsbilden.

Synpunkter inkomna under samråd och granskning som ej tillgodosetts

- Uppföra vattenreservoaren på annan plats
- Bevara den befintliga reservoaren
- Omgestalta förslaget

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret avser att komplettera planbeskrivningen utifrån länsstyrelsens synpunkter angående miljö kvalitetsnormer för vatten samt dagvatten.

De kulturvårdande remissinstanserna avstyrker rivningen av den befintliga vattenreservoaren samt påpekar att den befintliga reservoaren har ett högt kulturhistoriskt värde och utgör del av riksintressebeskrivningen. Stadsbyggnadskontoret instämmer i uppfattningen att den befintliga reservoaren är unik och äger höga kulturhistoriska värden. Stadsbyggnadskontorets bedömning är att en på- eller ombyggnad av den befintliga reservoaren inte är

genomförbar. Dels för att befintlig reservoar måste vara i drift under hela byggskedet. Dels bedöms den befintliga reservoarens kulturhistoriska värden inte kunna bevaras vid en påbyggnad.

Stadsbyggnadskontoret bedömer att rivning av befintlig reservoar inte innebär påtaglig skada på riksintresset. Länsstyrelsen gör samma bedömning och framför att kommunaltekniska anläggningar förvisso är ett uttryck i riksintresset, men då som en del av 1800-talets stadsbyggande. Reservoaren berättar om en kontinuitet in i det moderna välfärdssamhället när det gäller offentliga åtaganden. Däremot är den inte en sådan kommunalteknisk anläggning där en rivning innebär påtaglig skada på riksintresset.

Beträffande synpunkter att detaljplanen inte är förenlig med gällande lagstiftning för nationalstadsparken vill stadsbyggnadskontoret framföra följande. Av förarbetena framgår bland annat följande. Det följer av syftet med nationalstadsparken att områdets huvudstruktur vad avser natur och bebyggelseområden inte får ändras. Nya byggnader och anläggningar som inte behövs för att befintliga verksamheter skall kunna fungera bör därför i princip inte medges. Skyddet torde däremot inte hindra etablerade verksamheter inom eller intill nationalstadsparken från att fungera och utvecklas i anslutning till tidigare ianspråktagna områden. Vidare framhålls att det bör vara möjligt att utföra sådan förnyelse av infrastrukturen i området som sammantaget medför en förbättring av miljön inom nationalstadsparken eller som möjliggör en väsentlig förbättring för hälsa och miljö i fråga om en infrastrukturanläggning som berör parken (se prop. 1994/95:3 s. 43).

Stadsbyggnadskontorets bedömning är att en ny vattenreservoar inom Uggleviken är att anse som en sådan anläggning som behövs för att befintlig verksamhet ska kunna fungera i enlighet med ovan angivna förarbetsuttalanden. Det rör sig alltså om en etablerad befintlig verksamhet inom parken, inom vilken själva anläggningen behöver förnyas för att verksamheten ska kunna fungera, allt i anslutning till tidigare ianspråktaget område. Med hänsyn till funktionen att bidra till att säkerställa Stockholms dricksvattenförsörjning är det, i enlighet med förarbetsuttalandena, att anse som en sådan förnyelse av infrastrukturen som medför en väsentlig förbättring för hälsan.

Mot bakgrund av de angivna uttalandena i förarbetena bedöms således att det inte är fråga om en sådan ”ny” anläggning som avses i 4 kap. 7 § miljöbalken, varför projektet inte kommer i konflikt med denna bestämmelse. Därutöver är bestämmelsen i 4 kap. 1 § miljöbalken tillämplig, eftersom området i sin helhet är av

riksintresse. Planförslaget har således utformas så att det inte medför påtaglig skada på områdets natur- och kulturvärden.

Dricksvattenförsörjningen är viktig för människors hälsa och miljö. Ett genomförande av planförslaget innebär dock att naturmiljö med påtagligt naturvärde helt går förlorad, eftersom naturen inom och i anslutning till planområdet utgör livsmiljö och spridningsmiljö för ett flertal arter. Planområdet ligger inom en värdekärna i en av stadens gröna kilar och inom ett område som utpekats som ett prioriterat svagt grönt samband. Förlust av naturmark i detta område skulle bidra till ytterligare försvagning. Återetablering och kompensationsåtgärder av naturmiljön ska därför säkras genom avtal mellan Stockholm Vatten och Avfall AB och fastighetsägaren Statens Fastighetsverk och dess förvaltare Kungliga Djurgårdens förvaltning.

Stadsbyggnadskontoret bedömer att uppförandet av en ny reservoar inte medför påtaglig skada på riksintresset. Reservoaren är synlig i stadssiluetten men det visuella anspråket blir begränsat, en bedömning som delas av länsstyrelsen. Vad gäller reservarens höjd är de tekniska förutsättningarna givna på grund av behovet av höjd bräddningsnivå.

Stadsbyggnadskontoret bedömer att påverkan på Djurgårdens rekreationslandskap är begränsat, en bedömning som delas av länsstyrelsen.

Angående de allmänt hållna synpunkterna om att planförslaget strider mot intentionerna i PBL och lagens bestämmelser om beredning och samråd vill kontoret framhålla att planförslaget följer reglerna i PBL och att kontorets bedömning är att förslaget stämmer väl överens med lagens intentioner.

Beträffande önskemål om att istället uppföra en ny vattenreservoar i Loudden poängterar stadsbyggnadskontoret att ledningsnätet för dricksvatten i Stockholm succesivt har byggts ut och anpassats till befintliga reservoarer. Uppförande av ny reservoar på ny plats innebär att nya dragningar av huvudvattenledningar måste genomföras och dimensioner i befintligt ledningsnät justeras. Det har inte bedömts vara rimligt, varken i kostnad eller i olägenhet att genomföra en sådan flytt.

Vad gäller synpunkter att den föreslagna vattenreservoarens arkitektur ska omarbetas, menar stadsbyggnadskontoret att byggnaden gestaltats omsorgsfullt. Den har anpassats till nationalstadsparkens mycket höga natur- och kulturvärden liksom till riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården.

Stadsbyggnadskontorets sammanvägda ställningstagande

Stockholms kraftiga tillväxt innebär ytterligare behov av kapacitet och teknisk funktion i stadens försörjningssystem. Dricksvattnet är vårt viktigaste livsmedel och det är avgörande att långsiktigt trygga dess kvalitet och kvantitet. Planens genomförande är ett nödvändigt bidrag för att säkra Stockholms dricksvattenförsörjning för flera generationer framåt.

Förslaget innebär att den befintliga Uggleviksreservoaren ersätts med en ny anläggning, strax söder därom. Lokaliseringsutredningen har pekat på fördelarna att placera den nya reservoaren i anslutning till befintlig huvudvattenledning inom förbrukningsområdet. Det innebär att parkmark inom nationalstadsparken tas i anspråk. Den befintliga vattenreservoaren rivs och naturmark återetableras i dess ställe efter rivning.

Stadsbyggnadskontoret bedömer att förslaget är förenligt med lagstiftningen för nationalstadsparken då anläggningen är att betrakta som en redan etablerad verksamhet i parken. Den aktuella förnyelsen av infrastrukturen möjliggör en väsentlig förbättring av funktionen med avseende på dricksvattenförsörjningen och människors hälsa.

Planförslaget innebär en omsorgsfull gestaltning som anpassats till nationalstadsparkens mycket höga natur- och kulturvärden liksom till riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården. Den nya vattenreservoaren uppförs i en riktningslös volym med fem hörn, en pentagon. Hörnen accentueras med en förhöjning vilket innebär att dess avslut tecknar sig som en krona mot himlen. Byggnaden kommer att utgöra ett nytt landmärke och ansluter därmed till en tradition där kommunaltekniska anläggningar tillåts manifesteras sig i stadsiluetten. Dess utbredning är dock begränsad och bedöms inte utgöra påtaglig skada på berörda riksintressen.

Kontoret föreslår att stadsbyggnadsnämnden godkänner förslaget till detaljplan och att förslaget överlämnas till kommunfullmäktige för antagande.

Maria Sahlstrand
planchef

Rebecca Kihlman
stadsplanerare